

Trong di sản văn hóa người Việt, trải qua nhiều năm tháng đổi thay cũng như tiếp xúc giao lưu văn hóa hội nhập hiện nay, người Việt Nam trong mỗi bữa ăn đều dùng đôi đũa. Khác với người phương Tây dùng muỗng để múc, dao để cắt, nĩa để gấp thức ăn, người Việt không cần dùng nhiều thứ rườm rà, đôi đũa đã thực hiện nhiều chức năng tổng hợp khác nhau khi ăn như gấp, dằm cá, thịt, và cơm,... Từ xưa tới nay, người Việt qua nhiều thế hệ, dùng đũa trong bữa ăn đã trở thành bản sắc văn hóa riêng, có nhiều loại đũa khác nhau.

Trước hết, phải kể đến là đũa tre, loại đũa thông thường nhất, vừa rẻ tiền, vừa bền. Vật liệu để làm đôi đũa dễ tìm, đũa được làm bằng tre già, được vuốt tròn, một đầu đũa to, một đầu đũa nhỏ, dài độ 3 tấc. Đầu to để cầm, đầu nhỏ để gấp thức ăn.

Đũa bép: loại đũa này hiện nay phổ biến ở vùng nông thôn, là đũa tre phần dưới bè ra như mái chèo dùng để xới và phân phối cơm cho từng người trong bàn ăn.

Đũa mun: đũa được làm bằng gỗ mun, đũa này có hai loại, loại tròn tương tự như đũa tre, loại đầu tròn nhỏ, đầu lớn có 4 cạnh hình vuông.

Đũa sơn mài và đũa khảm trai: là những tác phẩm nghệ thuật thu nhỏ, đầu lớn mỏng thường khảm chữ phúc, chim cá hoặc song hỷ, hoặc các họa tiết trang trí như cúc, mai,... Loại đũa này thường để trưng bày.

Đũa ngọc, đũa ngà: vừa quý lại vừa hiếm, ngày xưa chỉ có vua chúa, gia đình quyền quý mới dùng "mâm vàng đũa ngọc".

Ngoài ra còn có nhiều loại đũa khác như đũa bạc, đũa kim giao, đũa nhựa,... Trong các loại đũa trên chỉ có đũa tre là được người dân dùng phổ biến nhất. Đôi đũa tre đã gắn liền với hàng nghìn đời của người Việt, nó đã trở thành di sản văn hóa truyền thống trong sinh hoạt hàng ngày, đôi

đũa ngoài việc gấp thức ăn còn mang tính triết lý, đó là tình yêu đôi lứa:

*"Vợ chồng như đũa có đôi
Thiên nga một cặp, bồ câu một chuồng"*

Hoặc đôi đũa cũng được thể hiện:

*"Bây giờ chồng thấp vợ cao
Như đôi đũa lệch so sao cho bằng"*

Đũa là sự tương xứng, môn đăng hộ đối trong hôn nhân, khi có kẻ tầm thường mà muốn lấy vợ cao sang thì:

*"Đũa tre mà đòi đẽ mâm thau
Trèo lên rớt xuống có đau cũng đáng đời"*

Đôi đũa còn mang tính tôn ti trật tự trong xã hội, kỷ cương trong gia đình. Đũa có loại đũa lớn, đũa nhỏ, đũa lớn được gọi là đũa cả (đũa bép). Đũa nhỏ còn gọi là đũa con. Trước khi ăn, mọi người phải so đũa, từng đôi phải ngang bằng nhau, đũa lệch, đũa vênh coi như kém sự may mắn. Nếu đưa thừa đũa là gia đình sắp có khách tới. Đũa gãy là dấu hiệu của tình cảm vợ chồng bị rạn nứt. Bó đũa là biểu tượng của sự đoàn kết, tính cộng đồng.

Đôi đũa là di sản văn hóa truyền thống của người Việt, ăn bằng đũa là sản phẩm của cái nôi trồng lúa nước Đông Nam Á, được xem là văn minh đôi đũa. Đôi đũa là dụng cụ để ăn của người Việt mang tính biện chứng, tính linh hoạt, tính truyền thống trong nhiều khía cạnh, vừa văn hóa, vừa khoa học, vừa mang tính mỹ thuật, gắn gũi với chúng ta trong cuộc sống hàng ngày.

T.Đ.H